

Практичне заняття № 2

ТЕМА. Стилї сучасної української мови

I. Опрацювати теоретичні питання:

1. Форми існування української мови.
2. Літературна мова, її ознаки. Типи мовних норм, їх кодифікація.
3. Стилї мови і стилї мовлення в сучасній українській літературній мові.
4. Колоритно-(жанрово-)стильові різновиди в мові.
5. Позамовні ознаки й мовні засоби (лексичні, морфологічні, синтаксичні) кожного із стилів української мови та їх різновидів (усні й писемні стилї).
6. Взаємозв'язки та взаємодія різних стилів.

II. Виконати завдання:

1. Складіть і заповніть таблицю традиційних стилів української мови.

Назва стилю, різновидів	Стильові риси / мовні засоби	Функція	Сфера спілкування	Жанри, в яких стиль реалізується
Офіційно-діловий Підстилї ОДС: законодавчий, дипломатичний, адміністративно-канцелярський	офіційність, точність / стилістично нейтральні мовні засоби, проф.-ми, стандартні вислови, відсутні емоційно забарвл. слова; розповідні речення	повідомлення (документація, інструкція)	офіційно-ділові відносини	ділові папери: оголошення, доручення,... ; законодавчі акти: закон, кодекс,...

2. Прочитайте речення, назвіть слова, вживання яких не відповідає мовній нормі. Запишіть відредаговані речення.

1). На слідуєчій неділі відбудеться засідання наукового гуртка, у ньому приймуть участь студенти нашої групи. Усі вони являються членами цього гуртка.

- 2). *Я рахую: ви вірно кажете. Я поступив би так само.*
- 3). *На вечір зустрічі в школі прийшли бувші її випускники.*
- 4). *Ми хочемо з вами побалакати про те, як підготуватися до свята.*
- 5). *Приведу кілька прикладів.*
- 6). *Редакція одержує багато листів на цю тематику.*
- 7). *Робітники жодної компенсації не отримали.*
- 8). *Всі ми маємо своє відношення до сучасних подій.*
- 9). *Всі, кого торкається дана тема, повинні висловити своє відношення.*
- 10). *Відношення у колективі були нормальні.*
- 11). *Мова йдеться про ядерну зброю.*
- 12). *Зустрічаєшся з такими юними обдарованими талантами і думаєш, як би зберегти їх для майбутнього.*
- 13). *Щодо мого навчання, то мама не мала до мене ніяких проблем.*

3. Запишіть речення й обґрунтуйте, з якими стилями пов'язане їхнє використання.

- 1). *Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.*
- 2) *За цей успіх ми дякуємо і нашому керівництву, яке зуміло забезпечити в наш нелегкий час виробництво всім необхідним: коштами, сировиною, технікою.*
- 3). *Ураховуючи ситуацію, що склалася, з ініціативи представників обласної організації Червоного хреста була укладена угода з Українським товариством медиків у Відні.*
- 4) *На початку 1955-го року наш інститут перебрався у корпус, що по вулиці Жуковського поряд із залізничним вокзалом станції Запоріжжя-II. Споруда була зведена ще до революції, у ній містилася колись чоловіча гімназія. Учився я добре, тому майже постійно одержував підвищену стипендію. За першу студентську «платню» купив мамі подарунок – велику шерстяну хустку.*
- 5) *Шановні колеги! З подякою підтверджуємо отримання Вашої пропозиції від 12.03. 2020 р. на будматеріали, що виробляються підприємством «Універсал».*
- 6). *Щоб визначити швидкість тіла при рівномірному русі, треба шлях, пройдений тілом за який-небудь проміжок часу, поділити на величину цього проміжку: $V = S : t$.*
- 7) *Звісна річ, фразеологія посідає чільне місце не тільки як наука, але передусім як навчальна дисципліна, тому й не дивно, що матеріал у посібнику закреслений широко у пов'язі з фразеологічною проблематикою.*

***4.** Які стилі/підстили репрезентують подані уривки? У якій формі (усній чи писемній) вони сприймаються більш природно? Подайте їх у протилежній формі. Чи однакове писемне оформлення вони матимуть?

Завдяки своєму термоакумуляційному дну посуд дозволяє знизити споживання електроенергії (газу) до 70%(!), води, жирів і солі до 80% (!!) і більше (!!!), а також зекономити час і нерви на приготування їжі. (?)

Мені – незабаром шістнадцять. Я так люблю природу!.. В нашому садочку, біля яблуньки, росте величезний дуб. Я ось ниньки біля нього і вздріла щось дивне-предивне! Ще вчора садок був якийсь напружений, мовчазний... Загадковий. А вже зранку зробився весь біло-рожевий... Аж наче співає! Яблуневі квіти буцім дивляться на мене й шепочуть: квітнемо на повну силу...

Дивне усе довкруг і прекрасне. Гілочка дуба тягнеться до яблуньки...аж тремтить. Передихне ледь-ледь – і знову... Вітер скажете? Ні. Ні! Я ось заспіваю їм обом про весну, нехай послухають.... Ба, яка вона, яблунька!.. Буцім наречена. Біля дуба ж! Затишно їй і розкішно. Бо ж дуб – велет, а сонце – тепло і світло. Я дуже люблю ніжне сонце, садочок, дуб і .. людей. За що саме люблю людей? Поясню, слухайте. Оцей-о велетень займає багато місця. Та його ніхто не зачепить. Нехай живе! Розростається ще і ще... Ось за це я й люблю людей – за їх щедру душу, добре серце, щирість і відданість природі...(?)

До твоєї появи на світ, доню, я часто намагалася уявити, якою ти будеш. Стрункою й поважною, прикрашеною шумовинням оборочок дівчинкою чи невгамовною непосидою? Як би там не було, а жодна моя мрія не здійснилась. Я отримала від долі абсолютно рідкісну, не передбачувану, загадкову, дивовижну тебе. І намагатимусь зберегти сили, аби встигнути влаштувати так, щоб у тебе все було добре.

Донечко! Я бажаю тобі бачити, як чайка незграбно чимчикує по піску, як кружляє осіннє листя, як стукають краплини дощу по асфальту вулиць, як виграє веселка і линуть у високому небі ластівки. Бажаю тобі, моя мила дівчинко, відчутти лоскіт шовку й тепло зігрітого сонцем каменю, дотик кошеняти й потиск дружніх, люблячих рук, смакувати щойно випеченим хлібом, чистою водою, вишуканим вином, солоними помідорами. Дорога моя, я бажаю тобі довгого і повноцінного життя, тому що ти – понад усе в моєму житті. Ти – моє серцебиття. У тебе є моя любов – любов, яка пов'язує нас. Візьми її з собою у той світ, який я ніколи не побачу (?).

Благословенна будь, моя незаймана дівчице Десно, що, згадуючи тебе вже много літ, я завжди добрішав, почував себе невичерпно багатим і щедрим. Так багато дала ти мені подарунків на все життя.

Далека красо моя! Щасливий я, що народився на твоєму березі, що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу, сиву воду, ходив босий по твоїх казкових висипах, слухав рибальських розмов на твоїх човнах і казання старих про давнину, що лічив у тобі зорі на перекинутому небі, досі, дивлячись часом униз, не втратив щастя бачити оті зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах (?).

***5.** Що спільного у поданих текстах? Чим вони відрізняються? Поміркуйте (під час виконання використовуйте таблицю, складену в завданні 1). Схарактеризуйте мовні особливості (норми) одного з уривків. Дотримуйтесь приблизно такої схеми аналізу стилю:

1. Визначення теми, основної думки, жанру тексту.
2. Основні лексико-семантичні особливості: вживання слів у прямому чи переносному значенні, наявність емоційно забарвлених слів, синонімів, термінів, запозичень, пасивних слів.
3. Висновок про стиль, колоритно-стильовий відтінок (якщо є).

Сім'я – мала соціальна група, створена на основі офіційного чи громадянського шлюбу або на кровній спорідненості, члени якої об'єднані спільним проживанням і веденням домашнього господарства, виконанням сімейних функцій, емоційними зв'язками та взаємними юридичними й моральними зобов'язаннями стосовно один одного, родинними традиціями. Сучасна сім'я виконує такі функції: сексуальну, репродуктивну, виховну, регулятивну, рекреативну, господарсько-побутову, економічну і первинної соціалізації дитини. У своїй сукупності вони визначають повноту сімейного життя, але кожна з них має свої особливості. В нових соціальних умовах функції сім'ї набувають частково нового змісту чи певних особливостей прояву... (?)

Найбільша сім'я в Україні живе в Карпівці

Де живе найбільша сім'я в Україні? Скільки в ній дітей? Ні-ні, не треба ламати собі голову і порпатися в товстенних фоліантах, звертатися до енциклопедій, комп'ютерних інформаційних систем. Досить завітати до села Карпівка, що неподалік від Цумані у Ківерцівському районі Волинської області. А точніше - до обійстя Йосипа Тихоновича та Софії Мусіївни Фенів. Господареві – 56, а його дружині – 47. У цих славних наших краях, не повірите – вісімнадцять дітей! І, дякувати Богу, не обділені материнським і батьківським теплом, здорові, гарно виховані. І в кожного, як мовив Тарас Шевченко, – своя доля і свій шлях широкий.

Велика сім'я – велика сила. Упродовж п'яти років, не покладаючи рук, трудилися і звели добротний двоповерховий мурований будинок, придбали трактор... Звісно, якщо сьогодні не просто прогодувати й виховати одне дитя, то що говорити Феням. Але вони не нарікають, живуть у злагоді й любові. Добре було б, зрозуміло, якби не обминули увагою цю сім'ю бізнесові структури, влада ... (?)

Кодекс про шлюб та сім'ю України

Загальні положення

Розділ I. Основні положення

Стаття 1. Завдання Кодексу про шлюб та сім'ю України

Завданням Кодексу про шлюб та сім'ю України є:

– дальше зміцнення сім'ї – побудова сімейних відносин на добровільному

шлюбному союзі жінки і чоловіка, на вільних від матеріальних розрахунків почуттях взаємної любові, дружби та поважання всіх членів сім'ї;

– виховання дітей з обов'язковим піклуванням батьків про їх здоров'я, фізичний, духовний, моральний розвиток, навчання і підготовку до праці;

– всемірна охорона інтересів матері і дітей;

– виховання почуття відповідальності перед сім'єю;

Стаття 2. Відносини, які регулюються Кодексом про шлюб та сім'ю України. Цей Кодекс встановлює порядок і умови одруження, регулює особисті і майнові відносини, які виникають в сім'ї між подружжям, між батьками і дітьми, між; іншими членами сім'ї, відносини, які виникають у зв'язку з усиновленням, опікою та піклуванням, прийняттям дітей на виховання, порядок і умови припинення шлюбу, порядок реєстрації актів громадянського стану.

***6.** Підкресліть слова літературної мови. Яким літературним нормам підпорядковане кожне з них?

Цього, весь, всим (людям), хожу, сидять, кричать, гомоніти, виключати, запитати – запитання, пишиця – пишеничка, балакати, кукуруза, фасоль, басоля, стрічка – лєнта – бинда, сахарь, мимохідь – мимохіть, бажаючи, відпочиваючи – відпочиваючи, філологиня, очільник, просвітитель, грати – ґрати, аренда, славен – славний, карман, мішок.

Література

1. Підручники з сучасної української літературної мови, лекційний матеріал.
2. Арешенков Ю. Класифікація функціональних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі. *Українська мова і література в школі*. 1993. №1. С. 3-5.
3. Мамчур І. Функціональні стилі мовлення в аспекті сучасного мовознавства. *Дивослово*. 2001. № 12. С. 32-42.
4. Чорненький Я., Матвіїв Г. Стилi сучасної української мови. *Українська мова та література* : Всеукраїнська газета для вчителів. 2009. № 40. С. 15-21.
5. Стиль і час. Хрестоматія. Київ : Наук. думка, 1983.
6. Мова і час : Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови. Київ : Вища школа, 1977.
7. Пентилюк М. Культура мови і стилістика. Київ : Вежа, 1994.
8. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. Київ : Вища школа, 1990.
9. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови. *Культура слова*. Київ : Наук. думка, 1994. Вип. 45 – **законспектувати**.
10. Биби́к С. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. *Українська мова*. 2011. № 4. С. 22-31.
11. Тарновецька-Ткач Л., Шепетюк І. Стилістика офіційного і товариського

спілкування та сучасні потреби розмовного стилю. *Урок української*. 2001. № 6. С. 18-21.

12. Григораш А. Публіцистичний стиль у системі функціональних стилів сучасної української мови : особливості стандарту та експресії. *Наука і сучасність*. Серія : Педагогіка. Філологія : Збірник наукових праць. Київ : НПУ, 2006. Т. 55. С. 161-170.

13. Лисяк В. Стилi, типи i жанри мовлення. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. №2 (78).

14. Селігей П. Науковий стиль української мови : ресурси оновлення. *Мовознавство*. 2006. № 2/3. С. 174-186.

15. Равлюк С. Художньо-публіцистичний підстиль та його ознаки. *Наука і сучасність* : Зб. наук. пр. Т. 26. Київ : НПУ, 2001. С. 249-255.